

MAGYAR MŰSA.

Költ Bétsben 16. Májusban 1787

☛ Kenyér' Históriájának hátra-maradt része:

A régi időben a' felső malom-kő tsak fából volt; és edgynehány fejes vas-szegekkel vala meg-
 verve. Azután mind a' kettőt kőből tsinálták. Még
 ekkor mindeniknek tsak más fél láb volt (Diame-
 trum) a' nagysága. A' malom-köveket azután las-
 san lassan nagyobbra tsinálták; és a' mólnár-mester-
 ség-is n ponként meg-jobbúlt; mert mostan már min-
 denik örlő-kő 4-től fogva egész 6 lábnyi magassá-
 gú. — Midőn a' köveket lassan lassan nagyobbra
 tsinálták; akkor már arról-is kellett gondolkodniak;
 hogy azoknak nagyobb erővel lehető hajtásában
 más módot találjanak. Ekkor váltotta-fel osztán a'
 nagy eszű *Plautust* a' nagy-fülű szamar hívtatalából:
 szamarakat és lovakat fogtak a' malom-kő forgatás-
 ra. Innen olvassuk a' Deák könyvekben: *molae ju-*
mentariae; malae asininae &c. Szamárral és más bar-
 mokkal hajtó malmok. — Nem sokára eszékbe jű-
 tött; hogy a' folyó vizeknek ereje által a' malom-
 kövek meg-mozdittathatnának; mellyeket azután még
 az előbbieknél-is nagyobbra tsináltak. Utóljára
 ki-tanúlták; hogy nem tsak a' víz; hanem még a'
 szél-által-is lehet örleni. — Illyen módok által köns-
 nyebben lehetett lisztet kapni; és jobbat; mint az
 előtt; a' honnan a' liszt közönségesebbé lévén; így

K k

keré

kezdettenek külömbféle eledeleket készíteni belőlle: — Már most nem elégedtenek-meg azzal, hogy a' Lisztet vízzel öszve-keverjék, és kását főzzenek belőlle, vagy 2 tűzre-tett vafak között, mint az osztát, meg-sűsék, hanem külömb külömb tészta-kat gyurtanak belőlle, mellybe sirt, 's némellykor vajatskát-is tettek. — Ezt a' tésztát részszerént rostélyon süttötték, részszerént pedig serpenyőkben, és más széles szájú edényekben, részszerént simára faragott lapos köveken, mellyre, hogy hozzá ne ragadjon, sirt, vagy vajat töltöttek: a' mint ezt még most-is Erdélyben sokhelyt gyakorolják a' szegényebb forsuaik; hát a' palatsintát köven sütik máig-is, és magam-is efféle palatsintát sokat, és igen jó ízűn ettem gyerek koromban, 's most-is inkább meg-enném, mint a' tekenős-békával főzött káposztát, vagy a' Szalámi Itáliánót. (a' megpenészedett Olasz Kolbászt) A' sütés külömböző módja szerént külömb külömb neveket adtanak neki. Így lettenek a' tészta ételek közönséges eledelké: a' honnan Adám és ő utánna az ő maradéki-is edgynehány ezer esztendeig még tsak túrós gombóztát se ettenek, nem hogy pástétomot. — Minthogy pedig a' tészta ételek, a' külömb-féle készitések által, külömb-féle izűek, és tetzösebbek lésznek; tehát ezekkel idővel gyakrabban-is éltenek. A' Gazdagabbaknál fok-féle sütemények' nemei állottanak-fel, a' szegényebbek pedig, kiknek módjok nem volt, hogy afféle nyalánságokat készíthessenek, (mint most-is) kását tsemegéztének, melly tsupa lisztből, és vízből állott, és a' mellyel szintén úgy meg-töltötték a' gyomrot; mint amazok a' vajafab süteményekkel. — Bőv lévén a' liszt, hogy a' meszize menők, vagy mezőn dolgozók eledelt vihefsenek magoknak,

Ke-

Keméntzét kezdettenek tsinálni, hogy nagyobb téz-
tákat süthetsenek-meg; így találták a' sütő-kemen-
tztét. De még ekkor kovász nélkül való kenyeret
sütöttek. — Történt edgykor, hogy a' tézttát
süthi-akaró el-felejtett edgy darabotska tézttát a' ke-
mentzébe vetni, mellyet annakutánna, hogy kárba
ne mennyen, máskor megint a' tézttá közzé morsált,
's látta, hogy ez által fokkal jobb izű lett kenyé-
re, mint máskor: a' honnan a' kovász fel-talalta-
tott. — Annakutánna más dolga késleltetvén a' ke-
nyér-sütöt, midön már tézttája készen volna, ma-
gától meg-költ a' már kovászos tézttá, és tapasz-
talták, hogy még fokkal jobb-izű így a' kenyér:
innen a' tézttá meg-keletéfe jött módiba, a' melly-
ből a' kenyér sütést meg-tanúlták. — Láthatni eb-
ből, hogy majd minden dolgoknak, és a' leg-hasz-
nósbaknak-is többnyire a' szűkség vólt tanító me-
tere. — Mihellyest a' kenyér a' savanyó tézttá,
vagy kovász által olly jóvá lett, mingyárt kezdet-
ték a' gazdagok-is az ő asztalaikra vinni; noha az
előtt csak süteményeket és tsemegéket készíttetnek
vala a' lisztből: a' honnan már most a' Királyok-is
ezzel élnek, a' szegény legénynek pedig tsupán edgy
eledele az **ALDOTT KENYER**, mellyet adjon Isten
böven Hazánkban, és edgy kis fajtot 's borots-
kát-is melléje.

T. PÓÓTSI ANDRÁS' MŰSÁI.

Epitaphium Seren. Regis Borussiae Friderici II-di.

FULMEN eram BELLi, trepidum quod terruit orbem,
Fulmen eram! fed ERAM; SVM modo STELLA CA-
DENS.

Aere,

Aere, Virós, Martemque accendere doctus, inermis
 Parte, peto, tepidos, deteriore, rogos.
 Arma mihi Pallas, Galeam Bellona parabat;
 Pax subit: Inducias nam Libitina facit.
 Fonte Caballino, spargebant labra, Camoenae;
 Praefica, nunc tepida, tempora spargit aqua.
 Mars valeat! Martisque Soror, Doctaeque Sorores!
 Aera boent! reboent! Charta loquatur anus!
 Decrepito Alcides tandem succedat Atlanti!
 Lapsantemque humeris torqueat ille Polum.

Ugyan az, Magyarától: Magyarúl.

MENYKŐ valék régen; de levék SZÖKÖ-TSILLAG az
 égen!

Igy van az, a' ki Halál' mord agyarára talál!
 Fegyveremet másra hagyom; Am! vigye hordja ra-
 kásra,

'S hagyja pihenni, balonn: vagy fel-akasztva' fa-
 lonn.

Izzadozott vértől; de ha nyugta van a' FŐ-Vezértől:
 Vérbe ne mártsa magát; jobb! ha kerüli szagát.
 Már eleget zörgött; ropogott; hült ményköve; dör-
 gött;

Hadd legyen Innepe már! nyugszik az Olmutzi-Vár!
 Más hane' ha rá gyút; Friderik nem gyújtogat ágyút;
 Lelke kapott neki Várt: 's nyújt keze Béke-Pohárt.
 Háromszor-három Músák! szemem' én ha be zárom;
 Sírhat Apollo szegény! mert marad Árva-Legény.
 Melly, Friderik markán, forgott az elébbeni farkán
 Refzket az ég, 's toporog; tengelye félre forog.
 Tántorog Átlásfa; de következik ő neki másfa,
 Herkules: ez retirált-Báttya' helyébe, ki ált.
 Fegyvere villogjon! katonás Lobogója lobogjon,
 'S népe, (ha hartzra megyen) kő fala, sántza legyen
 Edgy

Edgy koronás főnek, ha tüzes nyílat ellene lönek;
Szórja tűzét, 's erejét másra; ne sértse fejét.

*A' tüzelő fának meg-köszönése Mált. Gróf 's Egri
Püspök E. K. Ö. Ur Excellentziájához.*

Zúzofok a' vad fák, nyiharásztak az Erdei Nimfák,
Alfzól? Örökre talám? Rajta nó! Kelj fel Atyám!
En felelék lafsan, szememet hunyorítva laposfan;
Menny-el! Ofzolj! ne fetsegg! Iusta Bogár! ne
petyegj!

Kelni bizony! kelni! Hideg a' szoba benne telelni;
Látod azért Gyerekem! Jobb le-feküdni nekem.
Hogy fejemet ráztam; magamat pehely ágyba pö-
láztam;

'S a' Satirus nevetett, a' puha dunyha felett:
Edgy terepély, fel-nyúlt sima Tzédrus, azomba
fel-indúlt,

'S látja, hogy a' lepelem 'Zúz fedi, nints fa velem,
Öszve beszél másfal, 's takarítja helyembe rakásfal
A' tüzelőt, 's mikor ég; van meleg akkor, elég.
Már az erem foljon! Satirus ne pettyegjen; ofzoljon!
Házba' melegbe lakok! félre ti Ketske-bakok!
Már foly-is a' vérem: tüzeim ég, 's vele pontba
meg-érem.

Fő-Papi nagy Kegyelem ezt tselekedte velem!
Nöjjön ez a' Tzédrus fel az égig! a' hól van igaz Jus!
Igy, örömébe ki-szólt, Hanga-fa, femmi fe' vólt!

*Az Esztendő öszi Szakasznának a' Magyar Klima alatt,
Magyarúl nem igen helyes Ösz nevezetiről való já-
ték: úgymint a' melly inkább Esözéssel 's barna ha-
barékkal, mint Ösz haját képzelhető hó szállon-
gással foly.*

Püderezett fővel forog a' Tél, Zúzos idővel,
'S Ösz-haja, Tél idején, Öszt mutat árva fején.
Ösz-

Öfznek az Öfzt mondod: de lehetne bíz' annyira gondod,

Hogy, mikor Ösz neve van; barna tekintete van. Ösz-é? ha más végről, Jupiter vizet öntöz az égről?

Porba vizet ha ki hínt; lát tsupa gesztenye színt.

Még-is az Öfzt Öfznek nevezed? lehet erdei tsöfznek;

Mert, ha tetőre szalad; Zúzba van a' jüh-szalad.

Városi nép, szánkát vagy-is Öfzfzeli nyalka topánkát

Fagyhoz ugyan ne vegyen; mert vele sárba megyen.

A' hól azért sárral, potsogó habarékba motsárral

Töltjük az Öfzt; ez az Ösz? hidje az erdei Tsösz!

A' Havafon Öfznek, Térségbe nevezzed esősnek,

Bikkbe, mutat ki-kelet, Nyár, 's Tavasz, Öfzi Telet.

Ott van az Ösz, Öfzfzel, hól az Ösz havak, Ösz fa le-

véllel,

'S Nyárba'-is, a' fa level, Ösz Havafokba telet.

Itt pedig, Ösz, Téllel: mikor a' Zúz Északi széllel

Lifsztel: az Ösz-nevezet, Téli időre vezet.

Barna haját mázzal pamatszold be te! vagy Kulimázzal;

'S Ösz ha lejénd: légyen Ösz, barna fejével az Ösz!

Baudius Poëta', ezen szavainak:

„Cujus alta — Roborat indolem vis illa constans —

„Hic neque Patriam — In Patria quaerit, nec

„vsquam Exul est,

Magyar fordítása.

Bolond, a' ki Hazát keres Hazájába

Legyen bár a' Záros Danaë Tornyába;

Ha ott, szám ki-vetett nyomorúlt formába

Kuppaszkodik; már úgy van fántásiába.

Hát engem' a' Tenger teszen-é Tengerré?

Ha Kender közt vagyok; váljak-é Kenderré?

Sőt, álló helyemet, én teszem emberré:

Ebbe' a' Természet engem' tett mesterre,

Al-

Által megyen a' Nap, még a' Pervátán-is,
Által, a' meg-büfzhödt test' Koporsóján-is;
Által, a' 'Sodoma 's Gomora Taván-is:
De, ládd! még se büdös a' Nap, azután-is.

*Özvegy Embernek, Özvegy György — Barátjához
trott Tzéduldja.*

György nap után fényünk ki-derül, tsak ez a' mi re-
ményünk

Olvad az Éfszaki dér: éljen az Özvegy egér!

Még pedig úgy éljen; hogy jót ne potomba reméljen;
Mert hogy-is élne fután? mostani Sábés után.

Eljen azért kedves Napot, eddig az ágya, ha nedves

Volt szeme' Könyveitől: vig legyen; úgy de kitől?

A' kibe jó lélek lakik; azt hiszem, úgy-is itélek;

Jobb 's igazibb musika, mint Kati, vagy Sufika.

*Rosai Antal Úrnak azon Könyvére, mellyről ez
előtt-való levelünkben tevének tudósítást, e' követke-
zendő Uraknak lehet az előre-való fizetést le-tenni,
vagy leg-alább neveket bé-adni, az azt kívá-
noknak:*

Pofonyban, Korabinszki Könyv-áros Úrnál.

Aradon, Pleyer, Vas-áros Ur.

Budán, a' Királ, Univer. Könyv-nyomtatója.

Besztertze-Bányán, Quendl Mátyás, Könyvkötő Úr.

Brafsóban, Kleinkauf György Ur.

Debretzenben, Imre János, Könyv-áros Úr.

Egerben, Gyalagai, Könyv-kötő Ur.

Eperjesen, Kollár, Könyv-kötő Ur.

Györben, Müller Ferentz, Könyv-kötő Úr.

Gyönyösön, Schumann, Könyv-kötő Úr.

Gyulán, ott lakó Könyv-kötő.

Kas-

- Kátsán, a' Fűskuti Landerer Mihály Úr' Könyv-nyomt.
 Ketskeméten, Salja Péter, Könyv-kötő Úr.
 Komáromban, Ketskeméti János, Könyv-kötő Úr.
 Kolosváron, a' Reform. Kollég. Könyv-nyomtat.
 Köszegen, Ludvig Mihály, Könyv-kötő Úr.
 Lofontzon, Tiszt. Kármán József Prédikát. Úr.
 Lötsén, Kollár Ferentz, Könyv-kötő Úr.
 Maros-Vásárhelyen, Mólnár Sám. Könyv-kötő Úr.
 N. Enyeden, a' kinek tetszik.
 Miskoltzon, Mezei József, Könyv-kötő Úr.
 Nagy-Szombaton, a' Kir. Univ. Könyv-nyomtatója
 Nagy-Váradon, ott lakó Könyv-kötő.
 Ó Budán, Kis János, Könyv-kötő Úr.
 Oros-házon, Tiszt. Simonides János, Prédikát. Úr.
 Pápán, Szép Miklós, Könyv-kötő Úr.
 Pesten, Fűskuti Landerer Mihály Úr' Könyv-nyom-
 tatója. Weingand és Köpf Könyv-áros Urak.
 Pétsben, Weidinger Márton, Könyv-kötő Úr.
 Rima-Szombaton; Csapó József, Könyv-kötő Úr.
 Sáros-Patakon, Szabó György, Könyvkötő Úr.
 Selmetzen, Harrdopler Ágoston, Könyv-kötő Úr.
 Sopronban, Rehrabs Gottlieb, Könyv-kötő Úr.
 Szathmár-Némethen, ott lakó Könyv-kötő Úr.
 Szegeden, ott lakó Könyv-kötő.
 Szentesen, Tisztel. Szőnyi Pál, Prédikátor Úr.
 Székes-Fejérváron, Lang Ágoston, Könyv-kötő Úr.
 Szebenben (Erdélyben) Bárh, és Ganselmayer Könyv-
 áros Urak.
 Tömösvárban, Lechner, Köny-kötő Úr.
 Wespzrémben, Fejér János Úr.

